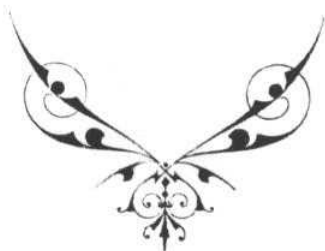

آیین اخلاق

www.ketab.ir

آداب اسلامی

سرشناسه	: بادامی، محمدعلی، ۱۳۴۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: آیین اخلاق و آداب اسلامی / مولف محمدعلی بادامی.
مشخصات نشر	: همدان: اقلیم دانش، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۳۵۲ ص، ۱۷×۲۴ س.م.
شابک	: ۲-۳-۹۶۴۷۱-۹۷۸-۶۰۰-۸۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اخلاق اسلامی
موضوع	: ISLAMIC ETHICS
موضوع	: اخلاق اجتماعی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع	: SOCIAL ETHICS -- RELIGIOUS ASPECTS -- I st .A ²
رده بندی کنگره	: ۹۵/۲۲۹/۸/۲۴۷ BP
رده بندی دیویی	: ۵۹۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۱۸۶۰

نام کتاب:	آیین اخلاق و آداب اسلامی
مؤلف:	محمدعلی بادامی
ناشر:	اقلیم دانش
لیتوگرافی و چاپ:	سایا - اقلیم
طراحی و صفحه آرایی:	موسسه فرهنگی - هنری س. طاهر
سال انتشار:	اول ۱۳۹۵
تیراژ:	۱۰۰۰ جلد
قیمت:	۸۰۰۰۰ ریال
شابک:	۲-۳-۹۶۴۷۱-۹۷۸-۶۰۰

همدان: ابتدای خیابان میرزاده عشقی، ساختمان فدک ۱، طبقه دوم، واحد ۳

مدیر مسئول: محمد علی بادامی تلفن: ۰۸۱۳۸۳۲۴۷۸۵ همراه ۰۹۱۸۱۱۸۰۳۸

* کلیه حقوق برای ناشر محفوظ می باشد *

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱۵
پیشگفتار	۱۸
درس اول: اخای دانش پژوهی	۲۷
نقطه آغاز	۲۸
پاکسازی در نیت	۳۴
اهمیت فراگیری علم و دانش	۳۸
گزینش علم و حقیقت دانش	۴۰
آداب دانش پژوهی	۴۷
مقام مربی و استاد	۵۲
حقوق استاد بر دانشجو	۵۳
حقوق متقابل استاد و دانشجو	۵۸
چگونگی آغاز درس و پایان تدریس	۶۰

۶۳	درس دوم: آشنایی با مبانی اخلاق
۶۴	مفهوم شناسی واژه اخلاق
۶۵	تعریف اخلاق
۶۹	موضوع علم اخلاق
۷۰	علم اخلاق
۷۳	علم اخلاق و حقیقت
۷۴	علم اخلاق و فلسفه اخلاق
۷۵	علم اخلاق و تعلیم و تربیت
۷۶	علم اخلاق و روانشناسی
۷۸	فلسفه علم اخلاق
۷۹	فلسفه اخلاق
۸۰	ضرورت فلسفه اخلاق
۸۲	ارزش اخلاقی
۸۳	انواع اخلاق
۸۵	گستره دانش اخلاق

۸۵	طریق تخلّق به اخلاق
۸۷	سیمای الهی اخلاقی
۸۸	مکتب حبّ
۸۹	درس سوم: زندگی در پرتو اخلاق
۹۰	دین مداری و اخلاق
۹۵	اخلاق عبادی
۹۹	اخلاق اقتصادی
۱۰۳	اخلاق سیاسی
۱۱۵	درس چهارم: اخلاق مدیریت
۱۱۶	کلیات
۱۱۸	رابطه اخلاق و مدیریت
۱۲۰	ضرورت اخلاق برای مدیران
۱۲۱	شاخص های اخلاقی مدیران
۱۲۲	برکات اخلاق در مدیریت
۱۲۵	اصول مدیریت اسلامی

۱۲۶.....	مفهوم شرح صدر
۱۲۹.....	آثار شرح صدر در مدیریت
۱۳۵.....	سهولت در مدیریت
۱۳۷.....	عوامل موثر در آسانی مدیریت
۱۳۷.....	رسایی سخن
۱۳۹.....	معاون شایسته
۱۴۰.....	درس پنجم: اخلاق جنسی
۱۴۱.....	مفهوم اخلاق جنسی
۱۴۲.....	دیدگاه های مربوط به اخلاق جنسی
۱۴۲.....	دیدگاه تفریط گرایانه
۱۴۵.....	دیدگاه افراط گرایانه
۱۴۷.....	دیدگاه اعتدالی
۱۴۹.....	دیدگاه امام علی (ع)
۱۵۰.....	دیدگاه امام خمینی (ره)
۱۵۲.....	عشق و غریزه جنسی

۱۵۴.....	اهمیت ازدواج در اسلام
۱۵۵.....	عوامل شهوت پرستی
۱۵۷.....	درس ششم: اخلاق در خانواده
۱۵۹.....	نهاد خانواده
۱۶۲.....	حکم ازدواج در اسلام
۱۶۴.....	هدف از ازدواج
۱۶۵.....	کفو یا همتایی
۱۶۷.....	اصالت و شرافت خانوادگی
۱۶۹.....	اوصاف همسران شایسته
۱۷۱.....	همسر نمونه، مادر آینده، معلم اول
۱۷۲.....	درس هفتم: تبادل وضعیت اخلاقی و ژنتیکی
۱۷۳.....	قانون وراثت
۱۷۵.....	وراثت، تربیت، تکلیف
۱۷۷.....	تأثیر وراثت در تکوین شخصیت انسان
۱۷۸.....	صفات قابل تغییر

۱۸۱.....	درس هشتم: تبادل آثار اخلاقی در فرزندان
۱۸۲.....	تربیت نقش رفتار والدین در فرزندان
۱۸۵.....	صحیح فرزندان
۱۸۷.....	حقوق تربیتی فرزندان از دیدگاه امام معصوم (ع)
۱۸۹.....	احسان و احترام والدین
۱۹۲.....	احترام به پدر و مادر پس از مرگ
۱۹۵.....	عقوق و مراتب آن
۱۹۷.....	عوامل موثر در تربیت فرزندان
۲۰۱.....	درس نهم: اخلاق و قلب سلیم
۲۰۲.....	قلب سلیم
۲۰۴.....	فضائل اخلاقی
۲۱۷.....	درس دهم: آداب معاشرت
۲۱۸.....	مفهوم آداب و معاشرت
۲۱۹.....	جامعه و روابط انسانی
۲۲۱.....	سلام و احوال‌پرسی

- ۲۲۲..... اهمیت سلام کردن
- ۲۲۸..... سلام ممنوع
- ۲۳۱..... زیبایی سخن
- ۲۳۴..... ارزش سخن زیبا در منابع اسلامی
- ۲۳۷..... آثار خوش زبانی
- ۲۳۸..... بدزبانی و آثار آن
- ۲۴۰..... پاکیزگی و اراستگی
- ۲۴۴..... راه رفتن با آرامش و وقار
- ۲۴۶..... احترام به حقوق دیگران
- ۲۴۸..... حضور در مجامع عمومی
- ۲۵۰..... احترام به دیگران
- ۲۵۶..... جایگاه نظم و انضباط در زندگی بشر
- ۲۵۹..... نظم در برنامه‌های دینی
- ۲۶۰..... آثار نظم و انضباط
- ۲۶۵..... پیامدهای بی‌نظمی

درس یازدهم : جایگاه نفس در اخلاق..... ۲۷۰

شناخت خود..... ۲۷۱

خودشناسی و مفهوم آن..... ۲۷۲

حقیقت نفس..... ۲۷۵

صفات نفس..... ۲۷۶

تعریف نفس..... ۲۷۸

شکل گیری نفس..... ۲۷۹

نفس در قرآن، سنت و حدیث..... ۲۸۰

کرامت و عزت نفس..... ۲۸۳

درس دوازدهم : تزکیه نفس..... ۲۹۶

جهاد اکبر..... ۲۹۷

محاسبه نفس..... ۲۹۹

کیفیت محاسبه نفس..... ۳۰۰

ظلم به نفس..... ۳۰۳

درجات مختلف نفس..... ۳۰۴

۳۰۷	درس سیزدهم: عرفان اسلامی
۳۰۸	علم عرفان
۳۱۲	انواع عرفان
۳۱۵	مایه های عرفان اسلامی
۳۱۸	مراحل سیر سلوک عرفانی
۳۲۰	اسفار اربعه
۳۲۱	عرفان های کاذب
۳۲۸	درس چهاردهم: اندیشه های آسمانی
۳۲۸	اهمیت گفتارهای اخلاقی
۳۳۲	سیمای اخلاق علوی
۳۳۳	روایت عنوان بصری
۳۳۹	جلوه های اخلاقی و عرفانی
۳۴۶	کتابنامه

مقدمه

بنام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه برگزیده

سپاس و ستایش و ادوار و ادیاری و ادوار را که هیچ عقل را از انبیا از تحقیقت او نیست و هیچ اندیشه ای یارای احاطه علم و دانش او را ندارد. هر چه که هست اوست و غیر از او هیچ. سلام و صلوات بر او برسد بر مقتدای اولیاء و خاتم رسولان، محمد بن عبدالله (ص) و تحیات کامله و وافره بر روح قدسی و منور و مظهر معصومین (ع) و بر کرمای کوی دوست و سالکین و عارفین و سلام بر مهدی آل محمد، مسکین و دهنده قلوب مومنین و مخلصین و مهتدین. آنچه در این تحریر گردآوری شده، مشتمل بر آداب و اخلاق کریمه و فضائل نکواست که فرمود: انک لعلی خلق عظیم و تعمیم و تکمیل

و تعلیم آن در میان جوامع بشری که انی‌بشت لایتم کهارم الاخلاق و باید اذعان کرد که جامعه عصر کنونی از اخلاق و اخلاق مدساری - معرفت و معرفت‌شناسی - تهی است، و آن چه که بشرا امروز از آن زیان دیده خود فراموشی و رها کردن خوشن و راه را به بیراهه رفتن است.

پرواضق به برانی اخلاق معرفتی و حتی در ابعاد متعالی آن و روده وادی سیر و سلوک، نشستن بر آستان اهل دل و ساکنان کوی عشق، بر اساسهایشه گمان که نگار و اذنان خویش را مشحون از عبارات و اصطلاحات زودگذر نموده اند، امری اجتناب ناپذیر است. و باید عاشقان این فن و آستان العاف قدسی و حاکم نشینان کوی دوست، زانوی ادب بر زمین زده و دل و جان خویش را همچون آینه صیقل داده و آن را اوجه العالم معانی الهدی و مصالح الدجی قرار دهند تا به اوج قله انسانیت و تقوای متقن الهی دست یافته و متعلق به اخلاق الهی شوند.

در نهایت هدف از اراده مطالب، سازندگی اخلاقی و کسب معرفت و فراهم شدن فضایی معنوی و انبجیمان گرامی است و بچنین سبب بر آن است تا به جای مطرح شدن صرف اطلاعات اخلاقی نوعی یش اخلاقی توأم با راسیانی به

جنبه علمی و کاربردی در زندگی فردی و اجتماعی و کسب آداب اسلامی فراهم شده باشد. با امید به آن که دانش پژوهان
 ارجمند ضمن تأمل جدی در مباحث بنیادین اخلاق اسلامی و کاربرد آن، جایگاه واقعی خود را با بهره گیری صحیح از سایر
 منابع موثق پیدا و بر گستره معلومات خود بیافزایند روح و روان خویش را مطبق بر تعالیم والای اسلامی سیراب نمایند.

اگر دو کتاب مرا خوش بخوانی

کتاب مفیدی اگر بدانی

مرا خوش بود که غم از دل برانی

بخوانی دانی برانی زنانی

گروه معارف اسلامی
 دانشگاه بوعلی سینا
 محمد علی بادامی

پیشگفتار

موجودات جهان در یک تقسیم بندی به جاندار و بی جان تقسیم می شوند، جانداران شامل گیاه، جانور و انسان می باشند که با تلاش خود در جهت حفظ و صیانت خویش از آفات برای جان سالم و تولید مثل حیات خود را حفظ می نمایند. از سوی دیگر موجودات بی جان مثل آب، آتش، سنگ و خاک فاقد نقش در ساختن خویش بوده و هیچ نقشی در تکوین و یا تکمیل خود ندارند. آنها صراحتاً تحت عوامل خارجی تکوین می یابند و احیاناً تحت تأثیر عوامل نوعی کمال می کنند. که به اینها جمادات می گویند.

در قسم اول برخی از موجودات دارای یک سلسله قوای طبیعی بودند که در ساختن آینده آنها مؤثر است، اما نه آگاهانه و آزادانه بلکه طبیعت، نیروهای درونی آنها را بدون شعور و آگاهی برای صیانت استخدام کرده مثل قوه یا قوه هایی که مواد یا هوا را جذب، سپس در

مرحله رشد قرار گرفته و در نهایت به تولید مثل (تکثیر) منجر می شود، این گونه موجودات، نباتات نامیده می شود.

در قسم دوم، برخی از موجودات نقش بیشتری دارند که آگاهانه است ولی آزادانه نیست، یعنی علاوه بر قوای طبیعی، دارای قوای شعوری مثل حس باصره، صامعه، لامسه و امیال هستند که این قوا موجب حفظ از آفات و موجبات رشد فردی و بقای نوع در حیات می شود. این گونه موجودات، حیوانات نامیده می شود.

در قسم سوم، قسمی دیگر از موجودات، وجود دارند که هم دارای قوای طبیعی و شعوری و امیال اضافی بوده و از همه مهمتر دارای نیروی خارق العاده عقل و اراده می باشد که سرنوشت آینده او را در قبس نیاید تعیین و انتخاب می کند. این موجود خلاق به نام انسان نامیده می شود که با نقش فعل و گزیده تر در ساختن آینده خود سهم بوده، زیرا هم آگاهانه و هم آزادانه و نیز به حکم نیروی عقل و اراده، گستردگی دایره ی زندگی انسان را نسبت به آینده ترسیم می نماید، که مبتنی بر سه ویژگی است:

۱- وسعت دایره بینش و آگاهی

۲- وسعت دامنه خواسته ها

۳- وسعت خود ساختگی ویژه که سایر موجودات فاقد آن هستند.

سخن از انسان است. انسانی که از حیات و زندگی خود دست می شوید تادیگران بمانند و زندگی کنند. انسانی که در میان دو بی نهایت قرار دارد. انسانی که از یک سو می تواند تا بی نهایت سقوط کند که از حیوانات هم پست تر شود و از سوی دیگر آن چنان می

تواند پرواز کند که ملانکه را یارای رسیدن به مقام او نخواهد بود. رمز سقوط و صعود او در جهان آفرینش کجاست؟

انسان یگانه موجودی است که قانون خلقت، قلم ترسیم چهره‌ی او را به دست خودش داده است، هر طور که می‌خواهد ترسیم کند، برخلاف اندامهای جسمانی اش که کارش در مرحله رحم به پایان رسیده و برخلاف خلقت های روحی و اندامهای روانی حیوانات که در مرحله قبل از تولد پایان گرفته، اندام های روانی انسان (خصلت، خوی و ملکات اخلاقی) به مقیاس بسیار وسیعی پس از تولد ساخته می‌شود. تفاوت خصلتی و اخلاقی افراد و آحاد انسان بی نهایت است. برخلاف حیوانات که از جهت افراد یک نوع هستند؛ همچون سگ، گربه، و مورچه و... و این است که انسان یگانه موجودی است که خودش باید «خویشتن» را انتخاب کند که چه باشد؟

در آثار اسلامی رسیده که انسانها در نسبت بر طبق خصلت های اکتسابی روحی، نه اندام ظاهری جسمانی، محشور می گردند. به تعبیر دیگر، انسانها از نظر اخلاق اکتسابی با هر نوع جاننداری که به او شبیه تر باشد، به شکل و تناسب اندام او محشور می گردند. تنها کسانی به صورت انسان محشور می شوند که اخلاق و خوی اکتسابی و ابعاد ثانوی روح آنها متناسب با شأن و کمالات انسانی باشد، به دیگر عبارت، اخلاق آنان اخلاق و منش انسان باشد.

آیا همه متفکران در طول قرن ها در این باره اندیشه کرده اند که انسان قادر به شناخت خویش و عالم آفرینش و آنچه که در پیرامون او هست، می تواند به آن دست یابد یا خیر؟ کدام انسان شناسی را می توان سراغ گرفت که بگوید: «این هست و جز این نیست؟» در

این میان هم فیلسوفان و هم عرفا و هم روان شناسان و هم جامعه شناسان و هم متفکران غربی و شرقی سخنانی را گفته و قلم فرسایی کرده اند که شاید با یکدیگر قابل جمع نباشد. برای رسیدن به جنبه مقایسه با آنچه که در مکتب اسلام درباره طبیعت و فطرت انسانی با سایر مکاتب و دیدگاهها مطرح است، به چند نمونه اشاره می شود:

۱- نظریه ژان پل سارتر: انسان دارای طبیعت و فطرت نیست، هرگونه که بخواهد می تواند خودش را بسازد.

۲- نظریه امیل اریکسون: انسان فاقد طبیعت و ماهیت است و این جامعه است که او را می سازد.

۳- نظریه مارکیست ها: انسان فقط دارای نیازهای زیستی است و این تاریخ است که او را در هر مرحله از مراحل تکامل خاصی در می آورد.

۴- نظریه فروید: همه اعمال و رفتار انسان براساس غریزه جنسی است، علم، هنر و معتقدات دینی و ... همه و همه بر مبنای غرایز جنسی استوار است.

۵- نظریه یونگ: طبیعت انسان دو قطبی است و دارای نیروهای متضاد است. که شامل روحیه برون گرایی و درون گرایی و خودآگاه و ناخودآگاه می شود.

۶- نظریه اریک فروم: انسان موجودی زیستی و اجتماعی است که نیازهای او بر اساس شرایط اجتماعی انسان شکل می گیرد.

۷- نظریه توماس هابس: طبیعت انسان شرّ است و او موجودی ذاتاً شرور و گرگ صفت است.